

FTEA12:2

Filosofisk metod

Att värdera argumentation I

Dagens upplägg

1. Några generella saker att tänka på vid utvärdering av argument.
2. Grundläggande språkfilosofi.
3. Specifika problem vid utvärdering:
flertydighet, vaghet och obestämmdhet.

Vad gör ett argument till ett BRA argument?

1. Om argumentet är deduktivt måste det vara logiskt giltigt.
2. Om argumentet är induktivt måste dess premisser ge slutsatsen rimligt stöd.
3. Premisserna måste kunna rättfärdigas. (OBS! undantag finns!)

Viktig förutsättning för att vi ska kunna avgöra huruvida ovanstående kriterier är uppfyllda eller ej:

4. **Argumentets premisser och slutsats måste vara precisa (så precisa som möjligt).**

Välvillighetsprincipen

När ni ska tolka och utvärdera ett argument:

*utgå från att personen som formulerat argumentet är **rationell**.*

Tolka argumentet så "snällt" som möjligt (inom ramen för vad som är rimligt).

Värderingsträdet

Var välvillig

Vilken är slutsatsen?
Vilka är premisserna?

Hur bör premisserna förstås?

Ska argumentet förstås som induktivt eller
som deduktivt?

Deduktivt

Är argumentet logiskt giltigt?
Är argumentets premisser
rättfärdigade – är det rimligt att
tro att argumentet är sunt?

Induktivt

Ger argumentets premisser slutsatsen
rimligt stöd?
Är argumentets premisser
rättfärdigade?

Lite grundläggande språkfilosofi

När vi ska diskutera hur premisser (och slutsatser) kan tolkas och vilka problem som då kan uppkomma, är det bra att känna till vissa grundläggande begrepp inom den så kallade språkfilosofin.

Vad är ett språk?

Ett språk: ett system av ljud eller andra tecken som gör det möjligt för oss att kommunicera med varandra.

Exempel: svenskt tal- och skriftspråk

Ett formellt studium = ett studium av språkets *syntax*, dess *grammatik*

Ett innehållsligt studium = ett studium av språkets *semantik*, dess *betydelseinnehåll*

Ett pragmatiskt studium = ett studium av hur språket *används* i olika situationer

Illustration av syntax/semantik distinktionen

Det gula hatet slog den elaka algoritmen.

Min hund sjuk gamla är avlivas och måste.

En iakttagelse om syntax

Språket är *produktivt*:

Utifrån en *ändlig* mängd ord och regler kan vi (potentiellt) forma en *oändlig* mängd grammatiskt korrekta satser.

Lite pragmatik

Skillnad mellan tal- och skriftspråk:

Du bör inte stjäla biblioteksböcker.

Du bör inte stjäla biblioteksböcker.

Du bör inte stjäla biblioteksböcker.

Du bör inte stjäla biblioteksböcker.

Du bör inte stjäla biblioteksböcker.

Lite semantik

Semantik = läran om betydelser och förhållandet mellan språk och verklighet

”Den traditionella meningsteorin” (Frege)

Skilj mellan språkliga uttrycks:

(1) **mening eller intension** (= betydelse)
och deras

(2) **referens eller extension** (= det i världen uttrycken handlar om eller pekar ut)

Ett klassiskt exempel

”Aftonstjärnan” och ”Morgonstjärnan” har olika **mening** (betyder olika saker) men har samma **referens** (planeten Venus).

Notera dock att ord med samma mening inte kan ha olika referenser. Referensen är en funktion av meningen!

Tre slags uttryck

En mycket grov indelning av de språkliga uttrycken, som dock är nödvändig och tillräcklig (tillsammans med kategorierna konnektiv och kvantifikatorer) för abstraherande av predikatlogisk form (predikatlogisk syntax):

- satser
- generella termer
- singulära termer

Satser

- **Sats** = allt som kan stå mellan två punkter. Inom logiken är vi intresserade av sådana satser som uttrycker påståenden (inte frågor och uppmaningar), dvs. som har ett *beskrivande* meningsinnehåll.
- Satsens **intension** = påstående/utsaga/proposition
- Satsens **extension** = sanningsvärdet S/F

Singulära termer

- **Singulär termer** = försöker peka ut ett enskilt ting eller person

Exempel: namn ("Eiffeltornet", "Bamse") och bestämda beskrivningar ("den högsta byggnaden i Paris").

- En singulär terms **intension** = singulärt begrepp (kontroversiellt!)
- En singulär terms **extension (referens)** = ett ting/individ i världen

Generella termer

- **Generella termer** = uttryck som kan vara *sanna om* flera ting/individer, t.ex. substantiv ("häst"), adjektiv ("blå") och verb ("springer"). (Fungerar som "predikat" i predikatlogik.)
- En generell terms **intension** = ett allmänbegrepp (Platonsk universalie? Begrepp i hjärnan? Kontroversiellt!)
- En generell terms **extension** = den mängd av ting som uttrycket är sant om

Övning

Identifiera de singulära respektive de generella termerna i följande sats:

”Lisa flög till Tysklands huvudstad med gamla Bettan som är ett tvåsitsigt propellerplan.”

Synonymi

Två uttryck är synonyma om och endast om de har **samma intension/betydelse/mening**.

Ett klassiskt exempel: "ungkarl" och "ogift man".

Dock svårt att ange exakta och icke-cirkulära kriterier för när två uttryck är synonyma. (Vi vill gärna definiera intension/betydelse/mening i termer av synonymitet: rundgång!)

Quine menar (i "Two Dogmas of Empiricism" 1951) att detta problem visar att intensionsbegreppet är högst problematiskt, likaså distinktionen analytisk/syntetisk som tycks förutsätta ett väldefinierat intensionsbegrepp. Enligt honom bör den traditionella meningsteorin överges (se Föllesdahl s. 263-264).

Koextensionalitet/ Koreferentialitet

Två uttryck är koextensionella/koreferentiella om och endast om de har **samma extension/referens**.

Exempelvis:

- "1 + 1 = 2" och "Stockholm ligger i Sverige"
- "rygggradsdjur med njurar" och "rygggradsdjur med hjärtan"
- "8" och "antalet planeter i vårt solsystem"

Diskutera!

Ange fler exempel på koextensionella uttryck ur de tre kategorierna!

- satser
- generella termer
- singulära termer

Semantisk flertydighet

Semantiskt flertydigt uttryck:
uttryck som betyder mer än en sak

(a) **Homonymi:**

ett uttryck med två eller fler obesläktade betydelser, t.ex. "vind". (Ibland sägs det att vi i dessa fall har att göra med *olika* uttryck som stavas på samma sätt.)

(b) **Polysemi:**

ett uttryck med flera betydelser som knyter an till varandra via en gemensam grund, ex. "fluga" (vi pratar omflugor som flyger och flugor som vi har runt halsen).

Syntaktiskt flertydigt uttryck

Uttryck vars syntaktiska struktur inte är entydig.

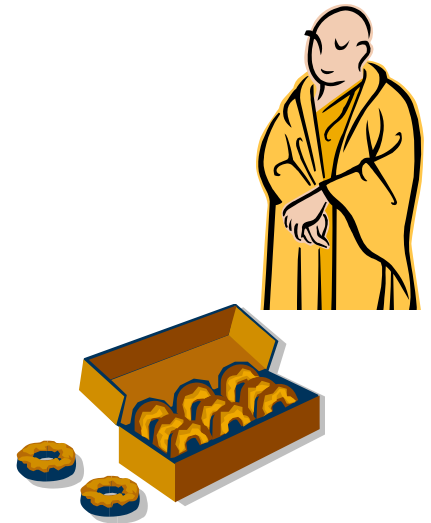
Kan drabba enskilda ord p.g.a. oklar uppdelning av beståndsdelar:

munkavel

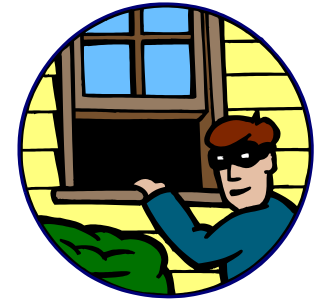
Drabbar vanligen satser:

Per avskydde mycket intensivt arbete.

Per ska sjunga och Kari ska spela eller Ola ska läsa poesi.

Olika typer av syntaktiskt flertydiga satser

Mångtydighet p g a **ordgruppering**:

Igår sköt jag en inbrottstjuv iklädd min pyjamas.

Mångtydighet p g a **genitiver**:

Generalens avrättning väckte avsky i hela landet.

Mångtydighet p g a **jämförelser**:

Hon kan hoppa högre än ett hus.

Flertydighet kan få oss att resonera fel...

Om vinden är kall måste vi isolera den.

Vinden är kall

Vi måste isolera vinden.

Alla barnamördare är omänskliga. Så inga barnamördare är människor.

Vaghet

Vaga uttryck har en oklar/luddig intension, vilket leder till att dess extension inte är skarpt avgränsad.

De flesta ord i vardagsspråket är mer eller mindre vaga, särskilt generella uttryck.

”Verklighetens folk”

Det börjar bli hög tid att återupprätta det **sunda förnuftet** i **svensk politisk debatt**. Och inte minst respektera **vanligt folks** rätt att vara precis som de är.

Diskutera!

Vilka fallgropar och problem kan vaghet ge upphov till när vi ska utvärdera argument?

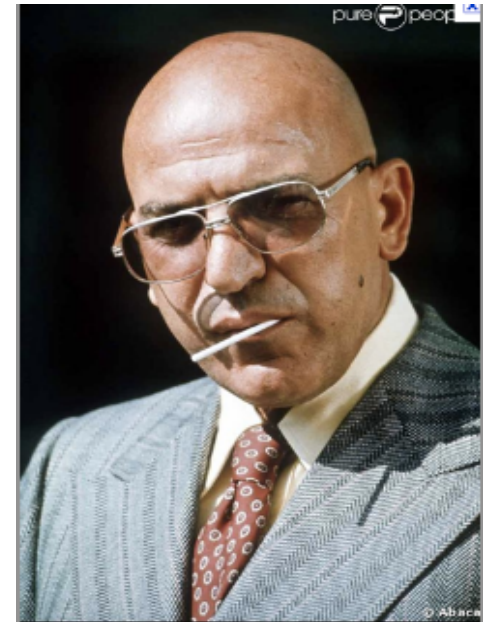
Logiskt giltigt?

(P1) Om jag kommer fram vid sjutiden så kommer jag fram i tid.

(P2) Jag kommer fram kl. 19:12.

(S) Alltså kommer jag fram i tid.

”Fredrik Reinfeldt är skällig.” sant eller falskt?

Vaghet och bivalensprincipen

Vaghet är filosofiskt problematiskt då vaga uttryck tycks hota **bivalensprincipen**, dvs. principen att alla påståenden antingen är sanna eller falska (bör skiljas från "lagen om det uteslutna 3:e").

När vi avgör logisk giltighet med hjälp av sanningsvärdetabeller i satslogiken förutsätter vi att de relevanta satserna i argumentet är antingen sanna eller falska.

Obestämdhet

Uttryck som varken är vaga eller flertydiga kan i en viss kontext ha **obestämd referens**.

”Jag lovar dig en häst”.

Står uttrycket ”en häst” för en specifik häst som talaren har i åtanke eller för vilken häst som helst?

Förrädisk obestämdhet

Kung Krösus av Lydien frågade, enligt legenden, oraklet i Delfi om han skulle gå i krig mot Persien. Oraklet svarade:

Krösus kommer efter att ha korsat floden Halos att ödelägga ett mäktigt rike.

Uppmuntrad gick Krösus till anfall, men förlorade. Herodotos, som berättade om slaget kommenterade detta med att:

Efter ett svar som detta skulle det förnuftiga ha varit att åter sända bud till oraklet för att ta reda på vilket rike som avsågs.

Tolka! Precisera!

Tolka alltid ett arguments slutsats och premisser – hur tror du att de ska förstås?

Gör din tolkning explicit – skriv gärna ned den!

Gör en *rimlig* tolkning (ligger tolkningen någorlunda i linje med hur uttrycken brukar förstås och användas?)

Gör en *välvillig* tolkning (utgå från att den som skapat argumentet är rationell).

Pröva olika *preciseringar* av premisserna och slutsatsen - gör dem så exakta och entydiga som möjligt och se hur argumentet påverkas.

Att diskutera

Män får lättare förkylning än kvinnor.

